

แผนฯ 13 ทิศทางและจุดหมายการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน

การขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาประเทศไทยโดยเริ่มตั้งแต่การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมาเมื่อปี พ.ศ.2504 จนถึงปัจจุบันฉบับที่ 13 พ.ศ.2566 นับเป็นเวลา 62 ปี ถ้าเปรียบเทียบกับคนก็เข้าสู่วัยสูงอายุ และมองย้อนกลับไปถึงจุดเริ่มต้นและที่มาของแผนพัฒนาฯ ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศท่ามกลางความเป็นพลวัตของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และหน่วยงานที่สำคัญคือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือ “สภาพัฒนา” ได้สถาปนาขึ้นมา เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2499 และได้ขับเคลื่อนกำหนดแผนพัฒนาประเทศไทย

โดยเริ่มจากการจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ดำเนินการกำหนดแผนพัฒนาผ่านสังคเศรษฐกิจ ซึ่งในสมัยนั้นการอาศัยเงินจากงบประมาณแผ่นดินอย่างเดียวไม่เพียงพอ เพราะรายได้ของรัฐมีจำกัดจำเป็นต้องอาศัยเงินจากภายนอก ซึ่งในระยะนั้นแหล่งเงินที่สำคัญคือ ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนาการ ที่เรียกกันทั่วไปว่า “ธนาคารโลก” ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากที่ประเทศไทยได้เริ่มการประกาศใช้แผนพัฒนาประเทศจากอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้เราเห็นถึงจุดเปลี่ยนผ่านที่สำคัญในการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ ผ่านมิติทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาด้านเป็นศูนย์กลาง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสาระสำคัญของแต่ละแผนพัฒนา มีดังนี้ คือ **แผนฯ 1 (พ.ศ.2504-2509)** ให้ความสำคัญกับการลงทุนในสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การสะสมทุนทางกายภาพ และเร่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

แผนฯ 2 (พ.ศ.2510-2514) ให้ความสำคัญกับการขยายอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจ การกระจายความเจริญไปทั่วประเทศ ในพื้นที่ห่างไกล ทูรกีตว **แผนฯ 3 (พ.ศ.2515-2519)** ให้ความสำคัญกับการขยายอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจ การลดช่องว่างระหว่างรายได้และบริการทางสังคม มีนโยบายด้านประชากรเรื่อง การคุมกำเนิด **แผนฯ 4 (พ.ศ.2520-2524)** ให้ความสำคัญกับการขยายการผลิตสาขาเกษตร ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก รวมถึงกระจายรายได้ในภูมิภาค และเริ่มมีการสำรวจแหล่งพลังงานบริเวณอ่าวไทย

แผนฯ 5 (พ.ศ.2525-2529) ให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศ การปรับโครงสร้างทางเกษตร ทางอุตสาหกรรม โครงสร้างการผลิต รวมถึงระดมความช่วยเหลือจากภาคเอกชน **แผนฯ 6 (พ.ศ.2530-2534)** ให้ความสำคัญกับการออกแผนหลักการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แผนพัฒนาวิสาหกิจ มีการพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ และการกระจายความเจริญไปสู่เมืองภูมิภาค **แผนฯ 7 (พ.ศ.2535-2539)** ให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้านการกระจายรายได้ และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

แผนฯ 8 (พ.ศ.2540-2544) ให้ความสำคัญกับการเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาที่เน้นความสมดุลในด้านสังคมเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **แผนฯ 9 (พ.ศ.2545-2549)** ให้ความสำคัญกับการอยู่เฉยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ดำเนินการต่อเนื่องในเรื่องของการเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศภายหลังจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี พ.ศ.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยิ่ง ประภุสสงคนบดีฝ่ายวิจัยและกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

2540 **แผนฯ 10 (พ.ศ.2550-2554)** ให้ความสำคัญกับการดำเนินการพัฒนาด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง มีวิสัยทัศน์ คือ สังคมอยู่เป็นสุขร่วมกัน

แผนฯ 11 (พ.ศ.2555-2559) ให้ความสำคัญกับการดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนฯ ที่ 8-10 คือ การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นอกจากนี้ยังกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย ในระยะ 5 ปี คือ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง **แผนฯ 12 (พ.ศ.2560-2564)** ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

ปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2570 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึง การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวหน้าพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิตและการให้บริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

รวมทั้งมีเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่างๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้อย่างหลักการและแนวคิด 4 ประการ ได้แก่ 1) **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสืบสาน รักษาต่อยอดการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานคิดการพึ่งตนเอง** 2) **แนวคิด Resilience “ล้มแล้วลุกไว” คือการพัฒนาที่พร้อมรับปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเพื่อการเติบโต 3 ระดับ คือ อยู่รอด พอเพียงและยั่งยืน** 3) **เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) บนฐานคิด ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม และ 4) ไม่ลดเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจ**

หมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว ความรู้กับการรักษาความสมดุลและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

โดยมี เป้าหมายหลักของการพัฒนา 5 ประการ คือ 1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม 4) การเปลี่ยนผ่านการผลิตและบริการไปสู่ความยั่งยืน และ 5) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ สำหรับจุดหมายการพัฒนาประเทศไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 กำหนดไว้ 13 **จุดหมาย ครอบคลุม 4 มิติการพัฒนา**

มีสาระสำคัญโดยสรุป คือ 1) **มิติการพัฒนาภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย** จำนวน 6 **จุดหมาย** เน้นภาคการผลิตด้านเกษตร การท่องเที่ยว ยานยนต์ ศูนย์กลางทางการแพทย์ โลจิสติกส์ และศูนย์กลางอุตสาหกรรมในภูมิภาค 2) **มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม** มี 3 **จุดหมาย** ประกอบด้วย ความสามารถในการแข่งขัน เมืองอัจฉริยะที่ปลอดภัย และการคุ้มครองทางสังคม 3) **มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** มี 2 **จุดหมาย** คือ เศรษฐกิจหมุนเวียน และการลดผลกระทบทางด้านภัยธรรมชาติและภาวะโลกร้อน และ 4) **มิติปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศ** มี 2 **จุดหมาย** คือ การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง และภาคีรัฐที่ทันสมัยต่อบริษัทประชาชน

โดยสรุปแล้ว **แผนฯ 13 (พ.ศ.2566-2570)** ให้ความสำคัญกับการพลิกโฉมประเทศไทย ซึ่งเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อสร้างสังคมที่ก้าวหน้าพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเอง พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิตและการให้บริการ สร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีมุมมองว่า กรอบและทิศทางของนโยบายรัฐบาลปัจจุบันด้านต่างๆ ที่กำลังขับเคลื่อนอยู่ขณะนี้ไม่ได้มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแผนฯ 13 หรือไม่ว่าไร

รวมทั้งมีการพัฒนาและจุดหมายของแผนฯ 13 ที่กำหนดไว้เป็นภาพกว้างๆ จะมีกระบวนการนำไปสู่การขับเคลื่อนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า สิ่งที่จะทำให้การเดินทางของประเทศไปสู่ความยั่งยืนได้ต้องมีการบูรณาการจากนโยบาย แผน และแนวคิดต่างๆ อย่างรอบด้านเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผ่านกระบวนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและความจริงจังในการขับเคลื่อนแผนไปสู่เป้าหมายของรัฐบาล ผู้บริหารประเทศ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำพาและพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ต่อไปในอนาคต.

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) 6 **ทศวรรษ สภาพัฒนา** กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (2566-2570)** สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2566, จาก https://www.resdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf.